

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi; Et In Conimbricensi Academia
Sacrarvm Litterarvm Olim Primarii Professoris Emeriti De
Divina Gratia Pars ...**

Continens Prolegomena sex, & duos priores libros De Necessitate Divinæ
Gratiæ Ad Honesta Opera

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1620

Cap. III. Vtrùm gratia non solùm creatum donum, sed etiam increatum
significet; nec solum internum, sed etiam externum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94086](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94086)

Cap. III. Vtrum gratia non solum creatum, & internum, sed increatum, &c. 85

& ad omnium salutem, & ita eminentissimo modo fuit gratia, & gratum faciens, & gratis data. Illa autem autem supposita omnis alia gratia fuit connaturalis Christo, ideoque sub presenti sermone non comprehenditur, quia magis data est Christo per modum naturæ, quam per modum gratiæ.

CAPVT III.

Vtrum gratia non solum creatum donum, sed etiam increatum significet, nec solum internum, sed etiam externum?

Explicuimus, quid gratia Dei, & Christi sit, saltem quoad generalem descriptionem quid nominis, nunc quid sub illa generali ratione, & significatione gratiæ comprehendatur, declarandum superest, non tam de rebus ipsis exactè inquirendo, quod in discursu totius materiæ agendum est, quam verborum significationes, quibus postea vtendum est, distinctè proponendo: quod per diuisiones aliquas gratiæ, quæ à Theologis traduntur, facilius expediemus. Prima diuisio gratiæ esse solet in creatam, & saluantem: sed hæc coincidit cum illa, quæ capite præcedenti data est de gratia donorum naturalium, seu quæ secundum ordinem naturalem debentur, & gratia supernaturalium beneficiorum, quæ nullo modo naturæ debita sunt, priora enim ad gratiam creatam pertinent, posteriora ad saluantem, vt videre licet in epistolis Augustini 90. 91. 95. & 105. Ideoque in presenti solum est sermo de gratia saluante, iuxta eam, quæ in superiori capite conclusimus, vbi etiam alteram diuisionem, seu subdiuisionem gratiæ saluantis insinuauimus: nam sub illa comprehenduntur non tantum dona in se supernaturalia, sed etiam omnia beneficia, quæ licet in se naturalis ordinis sint, modo supernaturali, & ex prouidentia omnino gratuita, & non debita conferuntur. Vt enim dixit Anselmus libro de Concord. part. 2. Cum omnia subiaceant dispositioni Dei, quidquid contingit homini, quod adiuuat liberum arbitrium ad accipiendam, vel seruandam rectitudinem, sua gratie imputandum est, vtique quotiescumque illud tale est, vt ex speciali Dei fauore, & dispositione proueniat, & non tantum ex generali cursu naturalium causarum, & inferius in libr. 1. & 2. dicemus, vbi hanc partitionem latius explicaturi sumus. His ergo diuisionibus prætermisissis, duas alias in hoc capite tractandas proponimus.

Prior, seu tertia in ordine est, quæ gratia in creatam, & incretam diuiditur. Quam quidem supponit Magister in 1. distin. 17. dum docet inter dona gratiæ charitatem esse donum incretum, alia vero esse dona creata, vbi aliqui Theologi eandem distinctionem admittunt, licet in speciali opinione de dono charitatis à Magistro dissentiant. Expresit Alensis 3. parte, quæstione 61. memb. 1. aliàs quæst. 69. memb. 1. artic. 1. & Marfilin 2. quæst. 17. art. 1. Dionys. Cisterciensis in 2. distin. 27. art. 1. Sumitur etiam ex Diuo Thoma dicta quæst. 110. art. 1. vbi amorem, & beneuolentiam Dei dicit esse primum gratiæ significatum, quia est primum donum gratuitum: amor ergo diuinus, quo Deus nos diligit, erit gratia Dei, amor autem ille incretus est, erit ergo gratia increta. Ab illo autem amore procedere dicit in hominem aliquem effectum pertinentem ad gratiam creatam, vt ibi, & in artic. 2. explicat. Eandem distinctionem ponit Abulensis Marth. 19. quæstione 178. vbi gratiam incretam dicit esse voluntatem Dei mouentis hominem ad bonum. Latius prosequitur eandem distinctionem Gaspar Casal. libr. 1. de Quadripart. iust. cap. 4. & Salmer. 1. tom. super epist. Pauli lib. 1. Proem. parte 2. disp. 7. Bellarmin. lib. 1. de Gratia, & liber arbitrii. cap. 2. in principio.

In qua partitione nulla est difficultas quoad mem-

Pars I.

brum de gratia creata, vt statim explicabitur, & ex discursu totius materiæ constabit. Aliud verò membrum aliqui non admittunt, & ideo improbant partitionem solum propter auctoritatem Augustini libr. de Prædestinat. Sanctior. cap. 10. distinguens gratiam à prædestinatione, quia prædestinatio est gratiæ preparatio, quæ est æterna, gratia vero ipsa donatio, quæ temporalis est. Ibi enim significat Augustinus gratiam solum significare effectum Dei temporalem, & consequenter aliquid creatum. Sed nihilominus negari non potest, quin nomine gratiæ dona etiam increta propriè significentur. Et in primis omnes Theologi ponunt gratiam vnionis incretam in Christo; nam ipsamet personalitas diuina gratis communicata humanæ naturæ gratia fuit infinita & increta, licet communicata nõ fuerit sine aliquo dono creato vnionis hypostaticæ. Hoc enim non excludit, quin Verbum ipsum incretum humanitati vnitum gratia verè, & propriè dicatur. Et quamuis in presenti de illa gratia non tractemus, sed de gratijs, quæ personis creatis communicantur, nihilominus per quandam proportionem ad illam intelligimus aliquod incretum donum posse in nobis veram habere rationem gratiæ.

Vnde ipsa persona Spiritus Sancti, atque adeo tota Trinitas vera est gratia increta, quatenus peculiariter modo iustis confertur, iuxta illud Ioann. 14. Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, & illud Roman. 8. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Ex quibus, & alijs locis in libr. 12. de Trinit. capit. 5. ostendi, iustis non solum dari dona increta, sed etiam ipsammet personam Spiritus sancti, qui donum Dei per antonomasiam appellatur Actor 8. Omne autem donum gratuitum proprijsimè appellatur gratia; ergo sicut illud donum incretum est, ita etiam est gratia increta. Quod his verbis tradidit Augustinus serm. 61. de Verbis Domini capit. 1. Gratia quippe Dei, donum Dei est, donum autem maximum ipse Spiritus Sanctus est, & ideo gratia dicitur. Et Hidor. lib. 7. Etymolog. cap. 3. cum dixisset, Spiritus Sanctus ideo donum dicitur, eo quod datur, subdit inferius, Ipse est gratia, quia quia non meritis nostris, sed voluntate diuina gratis datur, inde gratia nuncupatur. Et de hac gratia increta specialiter loquitur Alensis supra. Vnde licet Magister errauerit, negando charitatem creatam habitalem, tamen in hoc verum dixit, quod cum charitate creata etiam increta donatur: Sicut ergo persona Verbi est gratia increta, respectu humanitatis assumptæ, ita Spiritus Sanctus respectu iustorum, diuerso tamen modo: nam Verbum est gratia per vnionem substantialem, Spiritus per accidentalem. Vnde etiam Verbum personaliter, & omnino propriè habet, quod sit talis gratia, Spiritus autem Sanctus solum appropriatè, nam commune est toti Trinitati iustis donari, & in eis habitare.

Deinde etiam ipsa voluntas Dei, amor & prædestinatio rectissimè dicitur gratia increta, & æterna. Ita sentit D. Thomas supra, & non est alienum à doctrina Augustini: nam ipse hæref. 88. distinguit gratiam Dei, quæ prædestinati sumus in adoptionem filiorum, & quæ erui- mur de potestate tenebrarum, quarum prior increta est, posterior creata. Et eodem modo de gratia, quæ prædestinatur, loquitur idem Augustinus cum alijs Patribus Africanis in epistol. 95. Idem probatur, quia amor Dei est summum Dei beneficium, & radix aliorum, vt sumitur ex illo Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, & ex illo Pauli ad Ephes. 2. Deus, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, quæ dilexit nos, cum essemus mortui peccato, conuiuificauit nos Christo. Quibus verbis ostendit, ipsam Dei charitatem erga nos esse primum donum, & maximè liberale ex sola misericordia, iuxta illud 1. Ioan. 4. Non quia nos prius dilexerimus Deum, sed quia prius ipse dilexit nos: ipse ergo amor gratuitus Dei dici potest gratia. Possitque de hoc dono non male intel-

H

intel.

intelligi quod dicitur Sapient. 16. *Gratiam Dei nutrit omnia*, nam amor Dei omnia fouet, & nutrit; amor autem Dei in se increatum quid est. Et licet suo modo posset hæc significatio extendi ad amorem, & prouidentiam naturalem; iuxta dicta capite præcedenti: nihilominus propriè ac simpliciter dicitur de supernaturali. Et ita prædestinatio, & electio Dei gratuita est maxima gratia increata: nam est singularis beneuolentia gratuita Dei omnino indebita, nomen autem gratiæ maximè propriè beneuolentiam gratuitam significat, iuxta vsum omnium Latinorum, & iuxta D. Thomam, & Theologos, vt dixi. Et ita D. Thom. 3. p. qu. 7. art. 13. ad 1. exponit Augustinum lib. de Prædestinat. Sancto. cap. 15. *Quod gratiam nomine gratuitam Dei voluntatem gratis beneficia largientem*. Et similiter videtur D. Th. exponere illud Pauli ad Ephes. 1. *Prædestinavit nos secundum propositum voluntatis sue in laudem gloriæ gratiæ suæ*, id est, gratiæ voluntatis suæ; & clarius dicitur Rom. 4. *propositum gratiæ*, & cap. 11. *electio gratiæ*, id est, gratiæ electio, vt ibi communiter exponitur. Illud verò ad Hebr. 2. *Vidimus Iesum gloriam, & honore coronatum*, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem, omnino videtur intelligi de gratuito Dei, & supernaturali amore, à quo provenit, vt Christus pro omnibus gustaret mortem. Præterea in superioribus ostendi, vbi cumque in Scriptura dicitur aliquis inuenisse gratiam apud Deum, per gratiam significari singularem Dei amorem, & complacentiam, in aliquo omnino gratuito, & ex benigna Dei voluntate conceptam, quæ complacentia in Deo aliquid increatum est, licet ponat in creatura effectum creatum, quod illam sibi gratam reddit, vt tactum etiam est, & infra laus dicitur.

6. *Gratia creata dona, sed etiam increata significari. Inter quæ vltima differentia, quam verba ipsa præ se ferunt, notari potest alia, quod dona creata omnia in tempore donantur, quia non possunt prius donari, quam sint; non sunt autem, nisi in tempore; ergo neque donantur, nisi in tempore, ideoque omnis gratia creata temporalis est, vti quæ quoad inchoationem, nam quoad durationem in futurum aliquæ gratiæ creatæ erunt æternæ, nam & ipsa vita æterna gratia appellatur ad Roman. 6. At verò gratia increata, licet in se sit æterna, in ratione gratiæ, seu doni esse potest æterna, & temporalis, quod breuiter exponendum est, quia virumque videtur difficile. Nam considerata huiusmodi gratia videtur non posse esse, nisi æterna, quia quod est increatum, non accipit esse in tempore, vnde non videtur esse posse temporale. Considerata verò ista gratia ex parte eius, cui donatur, videtur non posse esse, nisi temporalis, quia ille, cui donatur, non est nisi in tempore, & illa non habet rationem gratiæ, nisi cum sit, seu donatur.*

7. *Increata gratia est æterna, quo soluitur dubium in 1 eius paræ.*

Non repugnat ex parte cui sit.

2 pars dubij explicatur

men non, nisi in tempore data est. Sic enim Spiritus Sanctus, licet in se sit æternus, non nisi in tempore datur, propter quod dicitur venire ad eum, qui diligit, quod in tempore fieri incipit, & habitare in iustis, non verò in peccatoribus, etiam si imperfectam contritionem habere incipiant, vt loquitur Concil. Trid. sess. 14. c. 4. Ergo Spiritus Sanctus, licet in se sit gratia increata, tamen vt peculiari modo donatur hominibus, illique coniungitur, est gratia in tempore communicata, ac subinde temporalis. Neque hoc repugnat æternitati ipsius doni, quia licet ab æterno sit donabile (vt sic dicam) non nisi in tempore donatur, & sic habet rationem gratiæ temporalis.

Et hinc colligimus primo, priorè gratiam increatam, & æternam concedi homini sine mutatione aliqua in illo facta, posteriorem verò increatam gratiam non concedi homini in tempore sine intrinseca eius mutatione, quia gratia ipsa increata non potest in se mutari, & ideo non incipit denuo habitare in homine, nisi per aliquam eius mutationem: sicut gratia vnionis non est in tempore facta humanitati Christi, nisi per mutationem aliquam in ipsa humanitate factam. Vnde fit secundo, vt prior gratia increata in re ipsa, ac duratione separetur à gratia creata, & illa in antecedit, ac propterea esse possit gratia æterna. Posterior autem gratia increata non recipit propriam denominationem gratiæ, nisi vt coniuncta alicui gratiæ creatæ, seu mediante illa, quia increata persona, vel diuinitas ipsa nobis non datur denuo, vt specialis gratia, nisi quatenus mediante aliquo dono gratiæ creatæ incipit nouo modo esse in nobis, vel quatenus in ordine ad specialem effectum gratiæ nobis vnitur, vt in dicto libro 12. de Trinit. explicauimus, & in sequentibus iterum, atque iterum occurrit. Atque hinc fit tertio, vt quoties in Scriptura dicitur per gratiam iustificari, vel sanctificari, licet formaliter intelligendum sit de gratia increata, nihilominus non excluditur increata gratia, quæ simul cum creatæ datur, imò sæpè cum illa expresse coniungitur. Vt ad Tit. 3. cum ait Paulus, *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam saluos nos feci per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde* (ecce gratiam increatam) per Iesum Christum Dominum nostrum, vt iustificati gratia ipsius, (vtique creatæ) heredes simus secundum spem vite æternæ. Sic etiam ad Roman. 5. dicit. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*.

Hinc denique fit, vt nomen gratiæ simpliciter dictæ, & quasi per antonomasiam significetur gratia temporalis, in qua significatione maximè vsus est illa voce Augustinus disputans de gratia contra Pelagianos, vt eam à prædestinatione distingueret. Nam quia prædestinatio, & donatio gratiæ in re ipsa distincta sunt, ideo oportuit eas etiam vocibus discernere, vt de vtraque clare, & sine ambiguitate loqui possemus, & ideo licet prædestinatio ipsa generali modo gratia sit, nihilominus Aug. eius effectibus specialiter nomen gratiæ accommodauit, & appropriauit, & in hoc sensu prior loco gratiam à prædestinatione, tanquam temporale quid ab æterno distinxit. Et de gratia in hac significatione in præsentia tractamus. Nam de prædestinatione, electione, seu dilectione Dei æterna in proprio loco tractatum est, quamuis adeo sint illa duo coniuncta, vt dum altera ex professo tractatur, non possit alia omnino omitti, & ideo aliqua etiam in sequentibus de diuinis prædestinationibus, & æternis decretis attingemus, breuiter tamen, & solum quatenus ad temporalem gratiam explicandam fuerit necessarium. Atque eodem modo agentes de gratia temporali, præcipuè, & quasi per se dicendum est de gratia creata tanquam de proprio, ac immediato huius materiæ obiecto, quia persona increata non habet prædictæ gratiæ rationem, nisi veluti per denominationem extrinsecam à mutatione aliqua, quæ per gratiæ creatam in nobis fit, & ideo explicatio mutationis

de modo, quod a vna gratia temporalis dicitur.

1. Discriminatio inter duas gratias increatas accessiones.

2. Discriminatio

Cum iustificatio datur in iusticiam.

9. Simpliciter nomen gratiæ temporalis.

tationes gratiæ creatæ, quæ in nobis per Spiritum Sanctum fiunt, simul declarabimus, quomodo ipse Spiritus Sanctus per modum doni increati mouentis, vel inhabitantis nobis tribuatur, præter quam quod in dicto loco de Trinitate tractando de Missionibus Spiritus Sancti explicauimus, quomodo idem Spiritus Sanctus, tanquam speciale gratiæ donum nobis in tempore donetur.

10. Altera diuisio gratiæ, seu quarta in ordine, est in gratiam internam, & externam, quam partitione cum præcedente coniungimus, quia in aliquo sensu est illi æqualis, & ad illam magis explicandam inferuit. Sumitur autem diuisio hæc per respectum ad ipsum hominem, cui gratia fit, quia licet omnis gratia fiat in ordine ad aliquam internam perfectionem hominis, nihilominus non omnis gratia internè hominem afficit, & ideo rectè diuiditur gratia in externam, & internam.

Acceptio. externa gratia, prout distinguitur ab interna.

Hæc autem voces varias habent significationes, iuxta quas duobus modis accipi potest hæc diuisio. Nam imprimis externa gratia dici potest omne donum Deigratuitum conferens ad salutem, quod ipsi homini non inhaeret. Sicut in rebus humanis dicuntur bona externa pecuniæ, & alia bona fortunæ, quæ formaliter ipsum hominem non perficiunt: & sumpta hoc modo gratia externa, illi opponitur gratia, quæ ipsi homini inhaeret, & consequenter illa sola gratia interna dici poterit. Atque ita in hoc sensu omnis gratia interna est creata, quia non potest homini inhaerere, nisi quod creatum est. Externa autem gratia distingui poterit in increatam, & creatam. Increata enim siue æternitate, siue in tempore data, homini non inhaeret, & ita sub illo membro comprehenditur omnis gratia increata in superiori capite declarata. Sub creata vero gratia externa multa comprehenduntur, quæ statim enumerabimus.

11. Alio modo potest dici gratia interna omnis, & sola illa, quæ & spiritalis est, & ipsi spiritali, ac rationali animæ, aut potentijs eius intimè vnitur quouis modo, & sic etiam respectiue, ac seruata proportionem gratia externa dicitur: vel spiritalis non est, sed quæ aliquo modo sensibilis, vel licet in se sit spiritalis, animæ hominis non infunditur, nec intimè vnitur. Et iuxta hunc sensum sub vtroque membro internæ gratiæ, & externæ potest tam increata gratia, quam creata reperiri. Et primo inter increatas gratias illæ, quæ sunt æternæ, vt prædestinatio, electio, prædestinatio, ac dilectio, licet in se maxime spirituales sint, & quodam modo sint intra hominem, quatenus sunt ipsa essentia Dei, quæ est intime in homine per essentiam, præsentiam, & potentiam, nihilominus semper sunt gratia externa, quia secundum propriam rationem non vniuntur ipsi animæ, neque dicunt respectum temporalem ad illam, vnde illa etiam præsentia quasi localis, quam in anima habent, cum temporalis sit, veluti accidentaria est ad proprias earum rationes, & solum ratione identitatis cum essentia illis conuenit: præterquam quod illa præsentia non pertinet ad dona gratiæ, sed omnibus rebus communis est.

12. At vero illa gratia increata, quæ in tempore homini datur, id est, ipse Spiritus Sanctus, quatenus est donum homini infusum, & incipiens esse in illo vt specialis habitator, restor, adiutor, & motor, dici merito potest gratia interna, non inhaerens, sed inhabitans, & intime assidens, quia non solum est in se spiritalis gratia, sed etiam intime penetrat spiritum hominis, eique specialiter vnitur, iuxta illud. Qui adheret Domino, vnus spiritus est. Cor. 6. Et infra, Membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & capit. tertio. Nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis quod Roman. 8. & alijs innumeris locis Paulus repetit. Potestque duobus exemplis explicari. Vnum de humanitate Christi, & diuinitate illi personaliter vnita, & prædestinatione, & dilectione æterna, qua fuit ille homo ad tantam gratiam electus. Nam gratia talis prædestinationis,

semper est gratia extrinseca illi humanitati, & nihilominus filiatio ipsa increata dici potest gratia illi intrinseca, quia illi est in tempore intime vnita, non per inhaerentiam, sed alio ineffabili modo. Secundum quam rationem ita persona Verbi est gratia specialis illius humanitatis, vt illa ratio gratiæ in personam Patris, & Spiritus Sancti non conueniat, quia non sunt ita humanitati vnita, licet mediâtè, & secundum aliam quandam denominationem in illa peculiari modo habitent, qui est etiam modus quidam gratiæ, necessariò tamen coniunctus cum gratia vniõis. Ad hunc ergo modum ipsemet Spiritus Sanctus, vt nobis speciali modo datus, & vnitus per gratiam, potest dici gratia interna, etiam si increata sit, & nobis non inhaereat. Semper tamen est obseruanda inæqualitas in exemplo adducto: Nam Verbum vnitur humanitati substantialiter: Spiritus Sanctus autem vnitur iustis tantum accidentaliter, hoc tamen non obstat, quo minus in suo gradu ad gratiam internam sufficiat. Vnde est aliud exemplum quoad hoc magis accommodatum, quia in beatitudine eo modo, quo vita æterna est gratia, & gloria, est gratia consummata, non solum visio beatifica, sed etiam lumen gloriæ est quedam interna gratia, & pari modo ipsa essentia diuina, quatenus vnitur intellectui per modum speciei intelligibilis, potest dici gratia increata, & interna, quia & est supernaturale, ac increatum donum, & quodam intimo spiritali modo intellectui coniungitur ad se illi manifestandum, quæ vniõ accidentaliter est, & non per inhaerentiam, sed altiori modo, qui satis est ad rationem interioris gratiæ: idem ergo cum proportionem intelligi potest in via de Spiritu Sancto, ac tota Trinitate in nobis per gratiam speciali modo inhabitante.

Facilius vtrumque membrum in gratia creata explicatur. In quo ordine illa maxime dicitur gratia interna, quæ vel substantiæ animæ, vel potentijs eius spiritalibus, intellectui scilicet, & voluntati inhaeret. Quia illam spirituales esse oportet, ac subinde maxime internam, quia alias non posset in spiritali subiecto inesse. Neque etiam potest intelligi gratia creata, quæ ipsi animæ, vel potentijs eius aliter, quam per modum inhaerentis formæ, vniatur. Atque hæc gratia est, de qua potissimum in hac materia disputatur, ideoque illam nunc esse supponimus, qualis autem, & quomplex sit, postea videbimus: in discursu vero materiæ hanc præcipuè nomine internæ gratiæ intelligimus. Omnis autem alia gratia creata, quæ hoc modo rationali animæ, vt spiritalis est, non inhaeret, dici potest gratia externa creata. In illa verò est magna latitudo, plures enim sunt gratiæ magis, vel minus externæ. Et inter eas proxime videntur ad internas gratias accedere immutationes aliquæ supernaturales, quæ in sensibus internis, vel in appetitu sentiente possent, & solent fieri, vt infusio, vel excitatio phantasmatum, vel specialis aliqua operatio ipsiusmet phantasiæ, seu cogitatiuæ potentiæ, aut affectio aliqua, vel delectatio sensibilis: hæc enim, & proximè iuuant ad actus mentis, & interna suo modo sunt, & ideo possunt etiam quodammodo gratiæ internæ vocari, magis tamen ad externas pertinent, quia, & spiritalia dona non sunt, & per sensus externos, ac obiecta sensibilia ordinariè comparantur. Vnde secundum gradum in hoc ordine habent actus exteriorum sensuum, & species ad illos deferentes, quatenus ad bonos actus mentis, & supernaturales ordinantur, & conducunt, & ex prouidentia supernaturali proueniunt, nam, vt sic, beneficia sunt gratuita, & modo aliquo supernaturali, id est, naturæ non debito, nobis donantur, & ideo sub vera gratia comprehenduntur. Et licet, vt nobis inhaerent, aliquem modum internæ gratiæ participare videantur, simpliciter sub gratia externa continentur, quia & in se materiales res sunt, & sensibiles, & à sensibus, ac externis causis, & obiectis proximè procedunt.

13. Creatura gratia interna est, quæ animæ eiusque potentijs spiritalibus inhaeret, ac quousque alia externa dicitur.

Gradus. externa gratia.

Secundum gradum.

12. Spiritus Sanctus est gratia interna non inhaerens, sed inhabitans, &c.

Exemplum

1. de hypostatice vnitate.

14.
Terzium gra-
dus de cau-
sa, & obie-
cto, & pro-
positione
legis Dei.

Atque hinc vltimus sub hac gratia externa com-
prehenduntur causæ, & obiecta externa, quæ sensu-
bus nostris exterioribus species tribuunt, quibus
tandem animus ad res diuinas, & supernaturales ex-
citetur, & sic externa prædicatio, & propositio diui-
næ legis, vel doctrinæ fidei inter diuinas gratias com-
putanda est, iuxta illud Psal. 118. Oñon. 14. *Lucerna pe-
dibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis*, & in Oñon.
vlt. *Iudicia tua adiunabunt*. Quanquam enim Augus-
tinus lib. de Grat. Christi, & alibi sæpè, vt detegat ter-
giuerfationes Pelagiorum, gratiam à lege, & doctrina
distinguat ostendatq; præter legem, & doctrinam ef-
se necessarium spiritum gratiæ, ipsiusque adiuto-
rium, quia externa gratia sine interna non sufficit, vt
la:è docet super Psal. 87. nihilominus non negat, quin
loquendo generatim de gratia, etiam lex, & doctrina,
eiusque propositio speciali modo à Deo data, & pro-
missa sint veræ gratiæ, licet externæ. Vnde idem Augus-
tinus libr. de Spirit. & liter. cap. 34. inter opera gra-
tiæ ponit suasiones ad bonum per æterna obiecta vi-
sibilia, & per Euangelicas exhortationes, & manda-
ta legis. Et similem doctrinam habet lib. 83. Quæstio.
quæst. 68. & quæst. 2. ad Simplician. & lib. 1. de peccat.
capit. 22. inter magna beneficia gratiæ computatione
eo loco nasci, vbi quis possit in doctrina fidei erudiri.
Et idem latè prosequitur in id Psal. 134. *Educens
nubes ab extremo terra*. Eandemque doctrinam habet
Prosper. contra Collator. capit. 14. Et ratio reddi po-
test, quia externum verbum Dei est veluti diuinum
instrumentum, quo maximè ad interna gratiæ bene-
ficia conferenda Deus vtitur, vt eleganter idem Au-
gustinus exponit lib. 50. Homiliar. in 56. & optimè
Chrysostom. lib. 4. de Sacerdotio post medium; ergo
ipsius etiam diuini Verbi prædicatio quædam est be-
neficiorum gratiæ inchoatio, ac subinde vera gratia,
licet externa. Vnde est illud Gregor. Homil. 12. in
Ezechiel. *Magna omnipotentis Dei est gratia, cum inique
agentibus durus à Doctores sermo increpationis profertur*.
Et idem hanc vocat. *gratiam doctrinam*, & infra ait, ho-
mines interdum priuari hac gratia propter peccata
sua, quod latè prosequitur, tum ibi, tum etiam homi-
17. in Euang. & libr. 17. Moral. cap. 11. *Hoc (inquit) quod
Spiritus sanctus agit intrinsecus, nos exterius ministerio vocis
adiunamur*.

15.
Quartum
gradus effe-
ctum ad salu-
tem ordina-
tur.

Eucharistia
cur bona
gratia.

Vnde etiam intelligimus, ad hoc genus gratiæ ex-
terioris pertinere omnem effectum diuinæ provi-
dentia supernaturalis ad salutem hominum ordina-
tum, seu institutum, siue in generali pro vniuersitate
hominum, siue in speciali pro alicuius priuata per-
sonæ spirituali salute, aut commoditate, siue promo-
uente bonum, siue remouente malum. Et hoc modo
ipsamet Christi redemptio potest externa gratia di-
ci, iuxta illud Isai. 52. *Gratis venundati estis*. Hæc autem
tam excellens gratia est, vt gratiam vnionis includat,
& ex ea parte, nec omnino externa sit, nec omnino
creata, dicitur autem externa, quatenus exterius
consummata est, & visibiliter verbum ipsum nobis
apparuit, & creata dicitur, quatenus in natura creata
perfecta est. Et in eodem sensu Christus ipse est quæ-
dam gratia, quam Deus nobis contulit, *Sic enim dile-
xit mundum, vt filium suum vnigenitum daret*, Ioann. 3.
Dedit autem illum nobis iuxta illud Isai. 9. *Parvulus
datus est nobis, & filius datus est nobis*. Sic etiam sacramen-
ta ipsa sunt quædam gratiæ, quatenus eorum insti-
tutio fuit magnum beneficium gratuitum in se con-
tinens salutarem gratiam. Maximè verò sacramen-
tum Eucharistia per antonomasiam vocatur bona
gratia, quia ipsum gratiæ auctorem in se verè, ac rea-
liter continet, & internam gratiam in nobis nutrit.
Occasiones etiam bene operandi à Deo specialiter
præparatæ inter has gratias externas merito com-
putantur, quia licet nihil in homine formaliter po-
nant, neque interdum per se efficiant, iuuant moraliter
ad salutem, & ita rationem beneficij gratuiti par-
ticipant. Ac denique etiam auferre occasiones pec-

candi, vt obiecta, quæ possent ad libidinem excitare
vel similia, gratia quædam sunt. Vnde Augustinus
lib. 50. Homiliar. in 23. hæc gratia Dei tribuit dicens,
*Rigebam te mihi seruabam te mihi: vt adulterium non com-
mitteres. suator defuit, vt suator deesset, ego feci, locus, & tem-
pus defuit, vt hac deesset, ego feci*. Et concludit, *Agnosce ergo
gratiam*, &c. Et similia habet in Soliloquijs cap. 15. &
16. Hæc autem tanta varietas externarum gratia-
rum, ad præsentem materiam, & considerationem
secundum proprias earum rationes non pertinet;
nam de Christo, eiusque redemptione, ac sacramen-
tis eius in proprijs locis disputatur: hic ergo solum il-
las externas gratias attingemus, quæ internæ gratiæ
annexæ sunt, & ad internos actus gratiæ aliquid con-
ferunt, & operantur.

CAPVT IV.

De diuisione gratiæ in gratis datam, & gra-
tiam facientem.

Alia est diuisio celebris gratiæ, quæ in ordine po-
tèst esse quinta, in gratiam gratis datam, & gratiæ 1.
facientem, quam tradit D. Thomas 1. 2. q. 111. art. 1. & gratia diui-
nonnulli ex Scholasticis in 2. d. 28. licet non omnes in
eodem sensu, vt iam dicam. Prius enim tollenda est
volum ambiguitas, videri enim potest vnum diui-
sionis membrum cum diuisio conuerti. Diuiditur enim
donum gratiæ propriè sumptum respectu illius per-
sonæ, cui datur, vt est specialis perfectio, vel opera-
tio eius. De ratione autem talis doni est, vt gratis de-
tur, vt supra dictum est: ergo diuisum ipsum cum al-
tero membro recurrit. Item consequenter videri po-
test, aut membra inter se posita non esse, aut alterum
membrum diuisio repugnare, quia ea gratia, quæ à
gratis data distinguitur, non dabitur gratis, & ita
non erit gratia. Sed hoc per solam vocem inter preta-
tionem facile dissoluitur. Est enim quædam gratia, 2.
quæ hanc solam proprietatem gratiæ habet, quod
gratis datur, & hæc per antonomasiam vocata est gra-
tia gratis data, generali nomine (quod consuetum
est) ad speciem minus perfectam specialiter applica-
to. Alia verò est gratia, quæ ita gratis datur, vt homi-
nem Deo gratum, & amabilem aliquo modo reddat.
Hanc enim supra inter nominis gratiæ significatio-
nes posuimus, vt rei perfectio, quæ illi aliorum amo-
rem, & benevolentiam conciliat, gratia vocetur. Vn-
de est illud Ecclesiasti. 26. *Gratia super gratiam mulier
sancta, & pudorata*. Illa igitur dona Dei, quæ homini
dantur, vt ipse bonus, & sanctus fiat, & ita sit Deo gra-
tus, per quandam excellentiam sub gratia sanctifican-
te, seu gratum faciente comprehenduntur, & à grati-
is gratis datis distinguuntur, non quia ipsa non gratis
dantur, sed quia non tantum ex eo capite habent ra-
tionem gratiæ, sed etiam ex alio nobiliori, à quo spe-
ciale nomē acceperunt. Atq; ita neutrum membrum
cum diuisio conuertitur, quia diuisum est gratia, vt
abstrahit à dono gratuito faciente, vel non faciente
hominem gratum, gratia vero gratis data specialiter
dicitur donum, quod licet gratis datur, non reddit ex
se personam gratam. Et hoc membrum opponitur
alteri, non in hoc, quod est gratis dari, nam in hoc sub
diuisio cōueniunt, vt obiectio probat, sed in eo, quod
per se non reddit hominem gratum.

Hinc verò nonnulli Theologi gratiam gratis da-
tam vocant omne donum à Deo liberaliter datum, 2.
quod animam non sanctificat, etiam si naturale sit, cum placi-
ficque naturales proprietates, & virtutes, & concur-
sum, etiam generalem ordinis naturalis gratiam gra-
tis datam appellarunt aliqui Scholastici, vt Dionysius, liberaliter
Cisterciens. in 2. dist. 27. art. 1. in principio, & sic etiam
Albert. in 2. dist. 27. & 28. artic. 1. ad vlt. distinguit
gratiam gratis superadditam naturæ à gratia gra-
tis data cum natura, quarū prior supra naturam est,
vnde posterior esse non potest, nisi vel proprietates natu-
ralis,